

Sak 14/25 Sikre arkiv for framtida– Status

Bakgrunn

Interkommunalt arkiv for Møre og Romsdal IKS har siden 2018 jobbet med en nøktern fremtidig bygningsmessig løsning som tilfredstiller lov, forskrift og fremtidige behov for å kunne oppfylle de lovpålagte oppgavene som arkivdepot for eierne.

Behandling i representantskapet 22.04.2022

I representantskapsmøteⁱ 22.04.2022 i sak 07/22: Sikre arkiv for framtida og sak 08/22 godkjente representantskapet at det blei sett i gang eit skisseprosjekt for nytt bygg til IKAMR.

Vedtak:

1. *Handlingsprogram IKAMR, årsbudsjett 2022 og økonomiplan 2022-2025 vert godkjent. Investeringar 750 000 kr til forprosjekt for «Sikre arkiv for framtida» - Nybygg, og investering i ferdigstilling av oppgradering av sikker sone i websak kr 100 000,-*
2. *Forprosjekt for nye og framtidsretta lokale for IKAMR «Sikre arkiv for framtida» igangsettes.*
3. *Forprosjekt «Sikre arkiv for framtida» finansierast gjennom låneopptak.*

I forbindelse med skisseprosjektet for nytt bygg (2022) undersøkte selskapet moglegheita for at ein av eigarane kunne bygge eit nytt bygg innanfor vedtatt område – Ålesundregionen. Ålesund kommune og Møre og Romsdal fylkeskommune blei spurde. Det blei gjennomført møte med høvesvis Ålesund kommunale eigedomsselskap (ÅKE) og bygg- og egedomsavdelinga i Møre og Romsdal fylkeskommune. Ingen av eigarane hadde på dåverande tidspunkt aktuelle ledige tomter eller kapasitet til å ta på seg byggherreansvar og utleigarrolla for selskapet.

Behandling i representantskapet 25.04.2023

I representantskapsmøtet den 25.04.2023, 07/23: Sikre arkiv for framtida – Nytt byggⁱⁱ, vedtok representantskapet å utarbeide plan for skisseprosjekt og plan for byggestart.

Vedtak:

1. *Representantskapet tek orienteringa til vitande.*
2. *Representantskapet sluttar seg til at administrasjonen utarbeider sak om forprosjekt og plan byggestart av nytt bygg til representantskapsmøtet i november 2023.*

I 2023 gjennomførte konsulentselskapet Metier på vegner av IKAMR ei vurdering av gjennomføringsmodell for nytt arkivbygg. Dei gjorde ein ny førespurnad til Ålesund kommune og Møre og Romsdal fylkeskommune. Samt ein førespurnad til Statsbygg som gjeld eit mogleg samarbeid. Ingen av eigarane eller statsbygg hadde på dåverande tidspunkt aktuelle ledige tomter eller kapasitet til å ta på seg byggherreansvar og utleigarrolla for selskapet. *Rapporten for gjennomføringsmodell konkluderte derfor med at einaste reelle alternativ for gjennomføring innanfor nødvendig tidsrammer var å gjennomføre prosjektet gjennom eit offentleg-privat samarbeid.*

Behandling i representantskapet 09.11.2023

Med bakgrunn i skisseprosjektet og konklusjonane til Metier og Asplan Viak vedkomande val av gjennomføringsmodell og lokalisering av nye lokale vedtok representantskapet i møtet 09.11.2023 å planlegge prosjektgjennomføring etter OPS-modellen i Ålesundsregionenⁱⁱⁱ:

Vedtak:

- *Representantskapet tek orienteringa til vitande.*
- *Det sendes ut orientering til kommunedirektører og det kalles inn til et eiermøte*
- *tidlig i 2024. Planlegging av byggeprosjektet sett i gang i Ålesundsregionen og blir gjennomført etter OPS-modellen.*
- *Administrasjonen hentar inn ekstern hjelp til førebuing og gjennomføring av prosessen i samsvar med OPS-modellen.*
- *Kostnadane blir finansiert gjennom lånemidlar. Jf Investeringbudsjett.*

Offentlig – offentlig samarbeid

Selskapet blei våren 2024 kontakta av Ålesund kommune om eit mogleg samarbeid om realisering av nytt bygg saman med Ålesund kommune. Ålesund kommune har ei tomt under regulering til offentlege formål i Breivika. Denne tomten ser ut til å tilfredsstille krava til lokalisering vedtatt i representantskapsmøte, krava til grunnforhold (bereeve), krava til sikring mot varig skade (vasskade) og tilgjengelegheit for eigarane jf. Krav i Arkivforskriften.

Ålesund kommune har bedt Ålesund kommunale eigedomsselskap om å undersøke moglegheitene for å samlokalisere Interkommunalt arkiv for Møre og Romsdal med ny hovudbrannstasjon i Lerstadvegen 525.

Selskapet undersøkte denne muligheten og frammet forslag om å gjennomføre prosjektet etter omvendt utvidet egenregi. Forslaget ble frammet på representantskapsmøtet den 14.11.2024.

Behandling i representantskapet 14.11.2024

Representantsskapet stilte krav om ytterligere undersøkelser før der kan gjøres vedtak om veien videre.

Representantskapet vedtar forslag frå styret med tillegg lagt fram i møtet:

- *Selskapet undersøker moglegheita og konsekvensar av ei midlertidig forlenging av leigekontrakten i dagens lokale (null oppgjør) lite aktuelt.*
- *Selskapet hentar inn ekstern hjelp til å undersøke og vurdere leigemarknaden i større nedslagsfelt en definert i Ålesundregionen.*
- *Selskapet skal legge fram ein sak med anbodskonkurranse fram for OPS-modellen som er lagt fram til representantskapet.*
- *Utgøye moglegheitene for arkivsamarbeid med andre IKA'er, etter digitalisering kan man sende dokumenta til andre lokasjonar?*
- *Saken blir tatt opp på representantskapsmøte 1, våren 2025*

Midlertidig forlengelse av dagens kontrakt

Vi har i samarbeid med Marstrand advokatene igangsatt dialogen om en mulig forlenging av dagens kontrakt til ein overkomeleg økonomisk kostnad i eksempelvis 5 år. Forutsetningene for forhandlingene er fundene i tidligere utredninger og rapporter.

Som nemnt tidlegare og konkludert av bla. OPAK i rapporten frå 2021 tilfredsstiller ikkje dagens lokale arbeidsplassforskrift, arkivlov eller arkivforskrift:

Etter OPAK AS sin vurdering oppfyller lokalene heller ikke lokalene Arbeidsmiljøloven med Arbeidsplassforskriften. Planløsningen av lokalene, atkomst, varemottak og kontorplassering er ikke hensiktsmessig for virksomheten og skaper ekstra belastninger for personalet. Det gjelder særlig varemottak og håndtering av arkivmateriale fra varemottak til ordning og videre til magasiner. (Se utfyllende beskrivelse i pkt. 2)

Styret og daglig leder har mottatt varsel om mulig stans i arbeidet fra verneombudet i selskapet grunna brudd på arbeidsplassforskrift og arkivforskrift. Det er derfor ikkje lokalt selskapet kan fortsette drifta i over lengre tid. Arkivdepotet vil ifølge våre berekningar vere fullt mot slutten av 2026. Det vil få ei rekke negative konsekvensar for eigarane og for selskapet.

Fullt depot vil kunne medføre eit inntaksstopp frå slutten 2026. Det vil innebære at kommunane ikkje lenger ville kunne levere til lovpålagt depot i samsvar med arkivloven og arkivforskriften. Kommunane vil måtte oppbevare dette materialet sjølve i godkjente arkivlokale fram til eit godkjent arkivdepot er på plass.

Fullt depot vil medføre stor risiko for at vi ikkje kan ta imot arkivmateriale på inngåtte ordnings- og digitiseringsprosjekt for eigarane og eksterne aktørar. Med risiko for at vi gradvis må avslutte arbeidet med ordning og digitisering av arkivmateriale frå eigarane og andre.

Dagens lokaler er ikke aktuelle som permanent løsning jevnfør tidligere utredninger og rapporter. Men med betydelige tiltak i depotmagasin og enkelte tiltak i kontordelen vil kunne fungere som en midlertidig løsning fram til godkjente kontor og depotmagasin er på plass. Dette forutsetter at dagens leieavtaler reforhandles, og at huseier gjør betydelige tiltak; at dagens midlertidige depotløsning forlenges; og at der leies et større midlertidig lokale slik at selskapet unngår et mottaksstopp med de uheldige konsekvenser det medføre for eiere og ansatte.

Undersøkelse av leiemarkedet

Selskapet har fleire gongar undersøkt leigemarknaden i Ålesundregionen. OPAK undersøkte marknaden i 2021. Her fann dei ingen lokale som tilfredsstilte krav og behov på dåverande tidspunkt. Alle objekt som var på marknaden måtte rivast og erstattast med nye og godkjente bygg. LPO arkitekter gjorde eit søk i marknaden i forbindelse med skisseprosjektet i 2022. Dei kom til same konklusjon at det var få aktuelle tomter i området og at ingen leigeobjekt tilfredsstilte behov eller krav. I 2023 blei det gjort søk i forbindelse med *Vurdering av gjennomføringsmodell* av Metier^{iv}. Dei fann ingen alternative leigeobjekt i området. Samtidig kan det nemnast at det ikkje er lov å teste marknaden med å lyse ut konkurranse utan intensjon om å inngå leigeavtale.

Behova til selskapet er heilt spesielle og krava til arkivdepot er styrt av lov og forskrift. Vi har undersøkt leigemarknaden i 2021, 2022, og 2023 med hjelp frå eksterne konsulentar og lokale meklarar. Vi har ikkje funne nokon tilgjengelege objekt som tilfredsstiller behova og krava som kommunane er pålagde i samsvar med et godkjent depot.

Vi har gjort en undersøkelse i markedet ved å kontakte næringsmeglere i regionen. Vi har fått tilbakemelding Eiendomsmegler 1 Midt-Norge og har i januar gjennomført et møte med disse. Vi diskuterte mulighetene i et utvidet område fra Ulstein i Sørvest og til Molde i Nord. Megleren vurderte det slik at de ikke mener at der finnes lokaler som direkte tilfredsstiller behovet beskrevet i rom- og funksjonsprogram i regionen. Alle tomte eller bygg i regionen må utvikles, bygges eller ombygges for å kunne tilfredsstille rom- og funksjonsprogram. Det vil derfor kreve en konkurranseutsettelse for å tilfredsstille lov om offentlige anskaffelser.

Undersøkelse av OPS

Konsultentselskapet Metier gjennomførte høsten 2023 en undersøkelse og utarbeidet en rapport knyttet til valg av entrepris- og gjennomføringsmodell. Rapporten konkluderte med at et offentlig-privat samarbeid (OPS) var det beste alternativ for å realisere egnet lokaler til IKAMR:

«Det anbefales at IKA MR benytter seg av privat finansiering for å løse sitt behov for nye lokaler, og at prosjektet løses som et offentlig-privat samarbeid (OPS). Et arkivdepot er et formålsbygg og det mangler fungerende marked for leie av denne typen bygg. Et OPS-prosjekt legger til rette for at IKA MR på sikt kan overta bygget, slik at de i en fremtidig situasjon slipper å havne i en posisjon der utleier sier opp leieforholdet.

.....

Et nybygg vil gi økte kostnader. Gitt det skisserte omfanget på 4 500 kvm med en forventet prosjektkostnad på 200 mill. kr, vil fremtidig eiertilskudd øke med om lag 90% sammenlignet med dagens. I forkant av inngåelse av avtalen, bør derfor beslutningen om OPS-prosjekt som gjennomføringsmodell være forankret både politisk og i administrasjonen hos eierne.»^{iv}

Selskapet kontraherte då LPO Arkitekter til å utarbeide teknisk kravspesifikasjon og Marstrand Advokatfirma AS (Marstrand) til å utarbeide OPS kontraktsgrunnlag. Det arbeidet blei gjennomført våren 2024 og konkurransegrunnlaget er klart til konkurransegjennomføring. Konkurransen forutsetter at eierne stiller garanti for fremtidig husleie.

Mulig arkivsamarbeid med andre arkivinstitusjoner

Der stilles særskilte krav til arkivlokalet uavhengig av om det skal fungerer som et midlertidig eller permanent arkivdepot. Kravene er tydelig regulert i arkivoloven og i egen arkivforskrift. Disse kravene å være en forutsetning for en behovsbeskrivelse uavhengig om lokalet skal brukes til midlertidig eller permanent lovpålagt deponering av offentlig arkiv.

Midlertidig utplassering

For midlertidig utplassering av arkiv har vi ulike veier å velge mellom. Disse har ulike fordeler og ulemper, og noen vil være helt avhengig av det tilbudet som er tilgjengelig til enhver tid. Vi kan vurdere en kombinasjonsløsning, altså å utplassere arkiv til ulike steder samtidig, men det er ønskelig

å ha færrest mulige eksterne plasser for å redusere kostnader ved transport og leie, og for å ha best oversikt over det utplasserte materialet.

Utplassering av arkivmateriale er et midlertidig tiltak og derfor må vi påregne at dette vil medføre utfordringer i form av ikke-optimale arbeids- og oppbevaringsforhold. Når vi velger mellom de ulike alternativene for midlertidig utplassering må vi ta stilling til en rekke spørsmål og veie opp mot alternativenes ulike fordeler og ulemper.

Riksarkivarens forskrift stiller krav om forsvarlig oppbevaring og forvaltning av arkivmateriale i arkivlokaler. Noen av de alternativene som her blir presentert fører til at vi ikke kan oppfylle enkelte av disse kravene. En naturlig konsekvens av utplassering vil også være at arkivmateriale kan bli mindre tilgjengelig for bruk, siden avstanden er lengre og mulighetene for å ta innsyn vil bli utfordret. Dette påvirker også innbyggernes rett til fysisk tilgang til ikke-klausulert arkivmateriale som er en variabel som også må tas stilling til og tillates avvik på.

Mulig samarbeid med andre arkivinstisusjoner

Vi har sendt en forespørsel til alle arkivinstisusjoner vi samarbeider med. Der er 28 arkivinstisusjoner i Norge. Vi har fått tilbakemelding fra de fleste instisusjoner at de ikke har kapasitet til å ta imot materiale på kort eller lang sikt. Kun to instisusjoner har gitt tilbakemelding om at de enten har en begrenset langvarig løsning eller en midlertidig løsning for deponering og betjening av arkivmateriale.

Langvarig begrenset løsning

Bergen Byarkiv har opsjon på å overta en fjellhall på 1000 m². Dette er uinnredet areal som kan innredes med palleoppbevaring. De har en pågående prosess med IKAH og ArkivVest om å ta opsjon i bruk. Vi har i dag til sammenligning midlertidig utplassert ca. 2000 hm med arkivmateriale på 435 m². Om arealet i fjellhallene i Bergen blir tilgjengelig vil det anslått være mulig å deponere inntil 4500 hm på et slikt areal på en langsiktig avtale. Eventuelle kostnader ved nedpakking, transport, deponering og betjening er på nåværende tidspunkt ukjent.

Midlertidig løsning

Vi har vært i dialog med Arkiv Øst som i fjor ferdigstilte nytt arkivbygg med kapasitet på 35 000 hm. De har midlertidig kapasitet til å ta imot og betjene inntil 5000 hm i en periode på inntil 5 år. Hyllemeterpris for oppbevaring og betjening av materialet i klimastyrte depot er 500 kr per Hm tilsvarende en årlig kostnad på kr. 2 500 000. Oppbevaring på palle i klimastyrte magasin vil være 400 kr per hyllemeter tilsvarende 2 000 000 kr årlig, pluss 700 kr per påbegynt time ved innsyn i dette materialet. I tillegg til dette kommer kostnad til nedpakking, og transport. Transport fram og tilbake vil alene koste anslått 500 000 kr.

Fordelen med denne løsningen er at vi får frigitt plass i arkivmagasinene i en 5 års periode. Det vil bidra med å redusere risikoen for mottaksstopp og vi vil få tid til å få på plass en permanent løsning. Materialet vi eventuelt kan sende til Arkiv Øst må være ordnet og det vil være materiale med innsynsbehov. Der må derfor påregnes ekstrakostnader til forvaltning av materialet. Vi har i dag midlertidig utplassert ca. 2000 hm med arkivmateriale på Sjøholt. I forbindelse med nedpakkingen og flyttingen av dette materialet benyttet vi oss av interne ressurser til gjennomføringen. Dette var til dels svært belastende for de ansatte og medførte også en reduksjon i tjenesteleveransen innen bla.

innsyn og rådgivning til kommunene i periodene, hvor nedpakkingen foregikk. En må derfor vurdere om dette kan gjennomføres på en annen måte for å redusere risikoen for kortvarige og langvarige sakder på ansatte

Avsluttende kommentar

Godkjente arkivdepot er en mangelvarer i Norge. Vi har undersøkt med alle våre samarbeidspartnere og vært i dialog med Arkivverket. Flere står i lignende situasjon som oss med plassmangel og Ingen av har godkjente arkivdepot med plass til rettighetsdokumentasjonen, samfunnsdokumentasjonen eller kulturskatten til Møre og Romsdal. Vi er derfor avhengige av på lang sikt å løse denne lovpålagte oppgaven regionalt i Møre og Romsdal.

ⁱ [Protokoll representantskapsmøte IKAMR på Teams 22.4.2022](#)

ⁱⁱ [Protokoll Representantskapsmøte 25.04. 2023](#)

ⁱⁱⁱ [Protokoll Representantskapsmøte 09.11.2023](#)

^{iv} [Sak 16_23 C Vurdering av gjennomføringsmodell Rapport.pdf](#)